

HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

18 - ART, AESTHETICS AND IDOLATRY OU ISRAEL CENTER - SUMMER 2016

A] TORAH AND AESTHETICS

1. שְׁקַר הַחֵן וְהַבֵּל הַיְפִי אִשָּׁה יִרְאֶתֶּה' הִיא תִּתְהַלֵּל
משלי לא:ל
2. שְׁקַר הַחֵן - מִן הַאֲשֶׁה וַיְפִיֶּה כֵס שְׁקַר וְכֶזֶב - ר"ל אֵין זֶכֶס תּוֹעֵלֶת רַב עַד לִהְלֵל אֵת הַאֲשֶׁה זָחֵלֶה אֲזַל אֲשֶׁה יִרְאֶת ה' הִיא הַרְאוּיָה לִהְלֵלָה
זֶזֶה
מצודת דוד שם
3. מְצִיּוֹן מְכַלְל־יְפִי אֶלְקִים הוֹפִיעַ
תהלים נ"ב
4. וְעֵינַי לְאֶה רַפּוֹת וְרַחֵל הִיְתָה יִפְת־תֵּאָר וַיִּפֶת מְרָאָה
בראשית כט:יז
5. תֵּנוּ רִבְנֵי: הַרְוֵאָה פִּיל קוֹף וְקַפּוֹף אוֹמֵר: בְּרוּךְ מִשְׁנֵה אֵת הַבְּרִיּוֹת. רֵאָה בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאִילָנוֹת טוֹבוֹת אוֹמֵר בְּרוּךְ שִׁכְחָה לוֹ
בְּעוֹלָמוֹ
ברכות נח:
6. הַרְוֵאָה אָדָם נֵאָה כִּיצַד הוּא מִבְּרֵךְ? כִּךְ שֵׁנו רְבוּתֵינוּ: הַרְוֵאָה בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְכו', וְאֵין לָךְ נֵאָה מִרְחַל! וּבִשְׁבִיל יְפִיָּה בְקֵשׁ יַעֲקֹב
לִישָׁא אוֹתָהּ
מדרש ילמדנו (מאן) ילקוט תלמוד תורה - בראשית אות קלו
7. וְהָאֶמָּה מְזָה וְהָאֶמָּה מְזָה בְּעֵדָף בְּאֶרֶץ יִרְיעַת הָאֶהֱל יְהִיָּה סְרוּחַ עַל צְדִי הַמְשֻׁכָּן מְזָה וּמְזָה לְכִסְתּוֹ
שמות כ"ג
8. יְהִיָּה סְרוּחַ עַל צְדִי הַמְשֻׁכָּן - לְנֶפֶן וּלְדָרוּס, כְּמוֹ שְׁפִירֶשֶׁתִי לִמְעַלָּה. לְמַדָּה תּוֹרֵה דֶרֶךְ אֶרֶץ שִׁיבָא אָדָם חָס עַל הַיֶּפֶה
רש"י שם
9. יִפְתֵּי אֶלְקִים לְיִפְתֵּי וַיִּשְׁכֵּן בְּאֶהֱלֵי־שָׁם .....
בראשית ט"ז
10. יִפְתֵּי יי לִיפֶת וַיִּשְׁרִי שְׁכִינְתָּיָה בְּמִשְׁכְּנֵי שָׁם ....
אונקלוס בראשית פרק ט פסוק כז

11. וישכון באהלי שם - ישרה שכינתו בישראל

רש"י שם

12. יִשְׁפֹּר יְיָ תְּחִימָה דְּיָפֶת וְיִתְגַּיְרֵרֵן בְּנֵי וְיִשְׁרֹן בְּמִדְרָשׁ אֲדָשׁם .....

תרגום יונתן בראשית פרק ט פסוק כז

B] BEAUTY AND AESTHETICS IN THE THOUGHT OF RAV KOOK

13. הספרות הציור והחיטוב עומדים להוציא אל הפועל כל המושגים הרוחניים הצבורים בעומק הנפש האנושית. וכל זמן שחסר גם שרטוט אחד הגנוו בעומק הנפש החושבת והמרגשת, שלא יצא אל הפועל, עוד יש חובה על עבודת האמנות להוציאו. מובן הדבר, שרק אותם האוצרות שבהפתחם מבסמים את אויר המציאות טוב ויפה לפתח, "מכל דבור ודבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא כל העולם כולו בשמים". אמנם אותם הדברים הגנוזים, שקבורתם היא ביעורם, עליהם מתתקן היתד שעל אזנינו, לחפור ולכסות. ואוי למי שמשתמש ביתדו פעולה הפכית למען הרבות באשה

קבצים מכתב יד קדשו - פנקס "אחרון בבויסק" יא

Rabbi Kook on Art**Kasher Jewish Sculpture****REMBRANDT AND DIVINE LIGHT**

BY A. MELNIKOFF

As an artist I am interested in the Biblical prohibition of making graven images, that has had so much influence in the creation of Jewish art.

One day I talked to the late Rabbi Kook about this prohibition. I asked him whether it is true that somewhere in our holy commentaries there is a passage which says that under certain conditions sculpture is allowed to be done by Jews?

The Rabbi knitted his brows. "Let me see, let me see," he was saying to himself. A few moments later he brought down huge *Asmaroth* from the shelves; he piled them up on the table; he opened one after another, moving his delicate fingers along the lines of the holy script as he read. This went on for half-an-hour. He looked like a hunter on the trail, a hunter after truth and knowledge. At last he stood up triumphantly. "Here it is," he said. "Now listen to what our sages say about your question."

I don't remember the exact wording he quoted, but it was something like this—"Our sages say," he read out, "that it is allowed to Jews to make images, if these are done imperfectly and unalmed."

This made me laugh.

"Why are you laughing?" he asked.

"In that case," I replied, "I am sure my sculpture is *kasher*."

"Why?" he asked.

"Because my work is far from being perfect."

Now was his turn to laugh. He was all kindness. We talked about Art and he told me the following story:

"When I lived in London I used to visit the National Gallery, and my favourite pictures were those of Rembrandt. I really think that Rembrandt was a *Tzadik*. Do you know that when I first saw Rembrandt's works, they reminded me of the legend about the creation of light? We are told that when God created light, it was so strong and pellucid, that one could see from one end of the world to the other, but God was afraid that the wicked might abuse it. What did He do? He reserved that light for the righteous when the Messiah should come. But now and then there are great men who are blessed and privileged to see it. I think that Rembrandt was one of them, and the light in his pictures is the very light that was originally created by God Almighty."

I have read much about Rembrandt, but none gives such a vivid description of his genius as this. Only a man as pure of heart and soul as Rabbi Kook could have seen Rembrandt in that light.

תפארת צדיקים מפלאים.

מד

הצדיקים המופלאים, שאין עולם הזה תופס אצלם מקום מצד גבוליו שפלותו וצמצומו, דוקא הם מוקירים את העולם ומכבדים אותו, מפני שהם רואים בו עולם עליון, זיו טהור ממקור החיים, ויפיו וטובו מתעלה בעילויים גדולים, והרגשת הנועם והיופי שבו מתגדלת אצלם בגודל של קדושה ועדינות עליונה, עד שהנם תמיד חיים חיים מלאים, שיש בהם כל שיקוי הלשד של כל ההנאות האסתתיות, המענגות את החיים במעלה עליונה מאד, וחושיהם הרוחניים אפילו ביחס להתוכן האסתתי הרגיל, בהכרת היופי שבמראות, שבשירה, שבסדר, שבנדינה ובמוסר, ובשכל ערך, מתכפלים בכפלים אדירים, עד שהם הם הנם מקורות היופי והסידור בחיים.

והעולם מזדהר ביופיו ומתעלה בתפארתו על ידי השפעת זיו נשמתם, וכל בעלי אומניות שבהכמות היפות מתעלים, מתעדנים ומתברכים על ידי השפעתם. כי הם בעצמם הנם שרויים בספירת התפארת האלהית, הכוללת בחטיבה אחת כל הדרת שמים וארץ, והתפארת הולכת ומתפשטת על כל היצור, ועל כל מעשיהם, על כל רחשי לבם ונטיותיהם, ואור מלך ביפיו תולך ומתגלה עליהם.

הראיה קוק - ארות הקודש כרך ג' עמוד שו

London Jewish Chronicle (September 13 1935),

14. Your venerable Association's constructive promotion of the artistic and esthetic in Eretz Yisrael effectively reflects our national regeneration. We applaud our talented, artistically inspired, socially and nationally integrated fellow Jews drawn to Jerusalem by a noble spirit. The adornment of our holy and cherished City with their delightful creations enhances Zion's glory and prosperity. This gratifying development ought to please everybody, young and old, even the lukewarm, and fully immerse in the dire struggle for existence

Rav Kook's letter to the Betzalel Association for Jewish Art in 1908 - Iggrot Reiyah 1:203-206¹

15. Your positive initiative fills my heart with hope and emboldens me to address you, honored gentlemen and beloved brothers, from a vantage point ostensibly foreign to the esthetic and art - that of the Rabbinat. .... Judaism's affirmative evaluation of the artistic and graceful that imbues man's imaginative creations remains qualified. Over-enthusiasm is objectionable, even at the pinnacle of the sublime. Our commitment to the upright is modified by the biblical warning 'do not be over-righteous' (Mishlei 7:16). Inspired by wisdom we yet declared (ibid) 'neither make thyself over-wise'. Similarly 'it is not good to eat much honey' (Mishlei 25:27). This represents the quintessential principle of our eternal People. We reject the addiction and blind submission to any particular idea. Judaism's positive qualification however is applied delicately, sensitively, and judiciously "set about with lilies" (Shir Hashirim 7:13) .... At times encapsulated in a single point, it avoids restraining human genius with iron shackles or a Chinese wall

ibid

16. כל המרחב הגדול של הנוי וההידור, היופי והציור, מותר לישראל. רק קו אחד, שרטוט אחד, הנראה לכאורה ארוך הרבה, אבל באמת הוא גדול רק באיכותו, ולא בכמותו. הוא אומר הרבה ברוחו, אבל רק מעט הוא פוגם את החרשת והאמנות, למרות כל המגמות האדירות שלו: "כל הפרצופים מותרים חוץ מפרצוף אדם". אמנם רק פרצוף אדם בתמונה בולטת ושלמה, וגם על זה ישנם דרכי בינה ....

אגרת לראשי החברה לחכמת האנות העברית אגודת 'בצלאל', אגרות הראיה א' עמ' 205

17. The typically pagan or Christian icons, past and present, are abominable and unacceptable to the Jews. Hence our sacred obligation to exclude these from our Holy City's National Museum. It is important that your venerable Association inform the enlightened Jewish and general public that all your projects will meet the requirements of the leading Torah Sages in Eretz Yisrael. You may rest assured, dear bretheren, that such minor acquiescence will advance your cause, dear to us all who love our people and country, who seek to enhance the national weal and honor .... Your Institution's interests will suffer no harm, and thus united, the various Jewish sectors in the Diaspora and in Eretz Israel, will jointly lend substance to your radiant goals

ibid

18. האלילות, עם כל תועבותיה, סמכה את כפיה המגואלות וזבות דם, על הפרח הנחמד הזה, על היופי והאמנות, ותשביתהו כמעט מטהרו. כנסת ישראל נטתה ידה, בעוז הדר אל-אמת אשר הופיע עליה, בברקי אור בעמק צלמות, להציל את השושנה הנחמדה, את עדנת היופי, לבל תירמס כולה, לבל תתמעך ותתנוול בידיה הגסות של האלילות הבזויה

אגרת לראשי החברה לחכמת האנות העברית אגודת 'בצלאל', אגרות הראיה א' עמ' 205

19. בימין דוחה ושמאל מקרבת. לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם .... מעבר מזה ראוי קרא ה' בשם בצלאל ...

שם

C] HALACHIC CONCERNS - IDOLATRY, ART AND SCULPTURE

20. לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ

שמות כ"ד

1. Translation by Avner Tomaschoff in *The Philosophy of Rabbi Kook*, Zvi Yaron p153

21. לא תעשון אתי אֱלֹהֵי כֶסֶף וְאֱלֹהֵי זָהָב לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם

שמות כ"ט

22. והמצוה הרביעית היא שהזהירנו מעשות צורות מיני בעלי חיים מן העצים והאבנים והמתכות וזולתם ואע"פ שלא ייעשו להעבד. וזו הרחקה מעשות הצורות בכלל כדי שלא יחשוב בהם מה שיחשבו הסכלים שהם עובדי עבודה זרה שיחשבו כי לצורות כחות. .... שלא תאמר הריני עושה לנוי כדרך שאחרים עושין במדינות תלמוד לומר לא תעשו לכם

ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה ד

23. אסור לעשות צורות לנוי ואע"פ שאינה עבודת כוכבים שנאמר לא תעשון אתי כלומר צורות של כסף וזהב שאינם אלא לנוי כדי שלא יטעו בהן הטועים וידמו שהם לעבודת כוכבים, ואין אסור לצור לנוי אלא צורת האדם בלבד, לפיכך אין מציירים לא בעץ ולא בסיד ולא באבן צורת האדם, והוא שתהיה הצורה בולטת כגון הציור והכיור שבטרקלין וכיוצא בהן ואם צר לוקה, אבל אם היתה הצורה מושקעת או צורה של סמנין כגון הצורות שעל גבי הלוחות והטבליות או צורות שרוקמין באריג הרי אלו מותרות

רמב"ם הלכות עבודת כוכבים פרק ג הלכה י

24. אסור לצייר צורות שבמדור שכונה, כגון ד' פנים בהדי הדדי, וכן צורות שרפים ואופנים ומלאכי השרת. וכן צורת אדם לבדו, כל אלו אסור לעשות אפילו הם לנוי. ואם עובד כוכבים עשאו לו, אסור להשהותם ... במה דברים אמורים, בבולטת. אבל בשוקעת, כאותם שאורגים בבגד ושמצייירים בכותל בסמנין, מותר לעשותם

שולחן ערוך יורה דעה סימן קמא סעיף ד

25. וזמן הזכ שאין כגוים עובדין לצורות כללו, מותרים זכנאח אס מולאן, אצל אין לכשכותן

שולחן ערוך יורה דעה סימן קמא סעיף ג

26.

ן כשם שאסור לעשותן כך אסור לומר לנוי לעשותן דאמירה לנוי שבות בכל המצוות ואפילו להשהותן אסור משום חשד (ש"ך ס"ק כ"ג) ונראה לי דצורת אדם וזמן הזה מותר להשהותן דכיון דאינו אלא משום חשד וידוע דבזמן הזה אין עובדין לצורת אדם ואותו שנעבד עושין אותו משונה וכן מתלמידיו הנעבדים יש בכל אחד מהן סימן ואלו ודאי אסור להשהותן אבל שאר צורת אדם ומכל שכן אם סימא עינו וייוצא בו מותר דאין בו משום חשד (וראיה דאמר ליה סמי עיניה דדין (ראש השנה דף כ"ד ע"ב) בפרק אם אינן מכירין):

חכמת אדם פה"ו

27. יש מי שאומר שלא אסרו בצורת אדם ודרקון אלא דוקא בצורה שלימה בכל איבריה, אבל צורת ראש או גוף בלא ראש, אין בה שום איסור לא במוצאו ולא בעושה, (וכן נוכחין)

שולחן ערוך יורה דעה סימן קמא סעיף ז

28. ונראה דכל צורות דאסרינן אינם אסורים אלא בצורה שלימה ממש כגון צורת אדם בשתי עינים וחוטם שלם וכל הגוף וכיוצא בו אבל לא חצי הציור כדרך קצת המציירים צד אחד של הצורה וזה אינו אסור

ש"ך יורה דעה סימן קמא ס"ק כה

29. ומדברי המרדכי לשם משמע להדיא דדוקא באדם בעינן צורה שלימה אבל בדרקון אין חילוק ולעולם אסור והסמ"ג לאוין כ"ב פסק דאפילו באדם אין חילוק ולעולם אסור והמתמיר בכל זה תע"ב

ש"ך יורה דעה סימן קמא ס"ק לב

30. מתני'. המוצא כלים ועליהם צורת חמה, צורת לבנה, צורת דרקון - יולכס לים המלח; רבן שמעון בן גמליאל אומר: שעל המכובדין - אסורין, שעל המבוזין - מותרין

עבודה זרה מב:

D] 2D IMAGES OF PEOPLE

As we saw above, the view of the Rambam, which is followed in the Shulchan Aruch is that 2D images of people are permitted. This would mean that there was no problem at all with photographing or painting people. There is however a dissenting view in the Rishonim which holds that 2D images are forbidden and the Taz (Poland 16C) rules stringently in accordance with that opinion! (N.B. Even this opinion only prohibits making the images. Keeping an image is permitted)

The Chacham Tzvi (17C - Europe) went to visit the Sephardic Kehilla in London. His son, Rav Ya'acov Emden describes the event as follows: "The true saint, my father and Rebbe, our great master ... was greeted with great respect the like of which is unheard of. He was escorted into town in a royal flotilla amidst great jubilation." The kehilla, relying on the majority of poskim had commissioned an artist to draw his portrait. The Chacham Tzvi due to his "great saintliness and holiness" refused to permit this. The hosts were unable to restrain themselves and the artist managed with great speed and unusual talent to paint an extraordinary painting. So true was his rendition that R. Ya'acov Emden declares, "All that is missing is the breath of life."

London portrait of the Chacham Tzvi - 1714

Does that mean that taking a photograph of a person is assur? Rav Moshe Sternbuch (Teshuvos V'Hanhagos Vol. III, 263) rules that there are certainly grounds to be lenient, even according to the view of the Ramban that 2D images are assur. His reasoning is that photos are produced by 'grama' - an indirect action. The actual image is only produced on developing/printing and not on taking the snap. For this reason, it is very rare that even gedolei hador refuse to have their photograph taken, even where they wish to be machmir for the Ramban. (NB - some are machmir for kabbalistic reasons.) There is a report that someone drew a picture of the Steipler Gaon (early 20C) during his army service in Russia. The Steipler is reported to have paid an entire day's rations for the picture and then immediately destroyed it.

E] IMAGES OF THE SUN AND MOON

31. וצורת חמה ולבנה וכוכבים, אסור בין בולטות בין שוקעות. ואם הם להתלמד, להבין ולהורות, כו כולן מותרות אפילו בולטות. ויש מתירין בשל רבים, דליכא חשדא

שולחן ערוך יורה דעה סימן קמא סעיף ד

32. ו. אם יש איסור בציורי חמה ולבנה שתינוקות עושין בדבר התינוקות שמציירין בדיו ובצבע צורת לבנה וחמה. אם יש ממש דמיון להלבנה ולחמה, שאנשים גדולים יאמרו שהוא צורת חמה ולבנה, יש לאוסרם לאלו שבאו לחינוך. דהא בין הש"ך ביורה דעה סימן קמ"א סק"ח, ובין הט"ז ס"ק י"ג, כתבו דגם צורת חמה ולבנה כפשוטן אסור לעשות. ולא רק מש"כ הרמ"א בסעיף ג' דהם צורות המתחסות לחמה וללבנה, שפי' הרמב"ם במתני' דע"ז דף מ"ב ע"ב על מתני' דמוצא כלים ועליהם צורת חמה צורת לבנה, אלא גם כפשוטן. אבל וודאי דהוא רק כשיש דמיון ממש, שרוב תינוקות לא שייך שיעשו כן, ואם לא כן אינו כלום. והוא כמו שהביא בתר"ה מספר יד הקטנה, דרק אם בעיני הבריות דומה לחמה אסור. אבל בשביל זה לא טוב ללמד לתינוקות לעשות ציורי חמה ולבנה, דרוצים שילמדו ברוב זמן לעשות ציורים הדומות ממש, שזה הא הוא דבר אסור. ולמה לנו ללמדם, כיוון שכשיוכלו לצייר היטב נאסור להם.

שו"ת אגרות משה חלק או"ח ה סימן ט